

1. УВОД

Анализа је методолошки поступак рашчлањивања неког појма на једноставније, међусобно повезане и специфично одређене елементе. Врши се у циљу откривања структуре неког феномена или појаве и међусобне повезаности, начина узајамног дјеловања и улоге појединачних елемената тог феномена.

Услугне активности су у данашње вријеме садржане готово у свим производима економије, без обзира да ли су они понуђени за потребе произвођача или за потребе крајњег потрошача. Потрошња услуга доприноси повећању бруто националног дохода развијених земаља као и броја радника запослених у овоме сектору.

Саобраћај као услужна делатност у ширем смислу а жељезница транспортном услугом, удовољењем потреба за путовањем или превозом робе дио је тог сектора, тако да је њена будућност, прије свега због конкуретних предности сасвим извесна.

Процес превоза на жељезници прате бројни пословни догађаји различити по природи и по временском трајању. Ове пословне промене настају како у процесу објезбјеђивања неопходне материјално – техничке базе за привређивање, тако и у процесу производње и продаје и утичу на обављање финансијске функције. Оне чине суштину пословног живота жељезнице.

Насловом теме већ је одређен предмет истраживања, а разрадом садржаја предмета истраживања формулисан је проблем који ће се проучити и обрадити. Тиме је већ назначен циљ истраживања. Општи циљ истраживања и анализе је сазнање и разрјешење неког проблема који је уочен и формулисан предметом истраживања и анализирања. Предмет овог истраживања може се остварити кориштењем логичке (дијалектичке) синтагме – утврђивањем претхоног стања, анализом – утврђивањем данашњег стања Друштва и на крају антиципирањем (предвиђање) модела и смјера развоја и дјеловања Друштва.

Циљ финансијског извјештавања је да обезбједи информације о финансијском положају, као и успјешности пословања привредних субјеката, које су неопходне за управљање и руковођење. Корисници информација које су садржане у финансијским извјештајима су садашњи и потенцијални власници, повјериоци, кредитори, добављачи, купци, запослени, државни органи и шира јавност. Како свака пословна одлука мора да се заснива на прорачуну и калкулацији трошкова и прихода, односно на реалној пројекцији пословних резултата, трошкови и приходи представљају инструмент управљања процесима рада и мјера су успешности пословања. Доношење исправних одлука је обавеза и одговорност менаџера свих организационих дијелова Друштва. Међутим, онај ко одлучује мора располагати поузданим информацијама на основу којих аргументовано доноси рационалну и економску ефикасну пословну одлуку, па је у том смислу и обавезно њихово поуздано евидентирање. То је задатак контроле управљања и он се заснива на припреми буџета и контроли његовог извршења, али не само са становишта обрачунских већ и физичких параметара. Буџет подразумева план расположивих средстава, дакле план могуће потрошње за одређени обим пословања по свим основама. Њега дефинише (уговара) менаџмент у предузећу. За организациону јединицу то је оквир задатка, са аспекта трошкова, али и одговорност за резултат са аспекта прихода. Полазиште у изради овог

специјалистичког рада су савремена теоријска знања и практична искуства у области жељезничког саобраћаја у Европи, реформе европских жељезница и процјена остварених резултата.

Говорећи о предмету и циљевима истраживања не губи се из вида потреба развоја и примјена нових менаџмент приступа са циљевима као што су:

- повећање конкурентности,
- остварење значајног учешћа на транспортном тржишту,
- повећање квалитета услуга и процеса рада,
- повећање квалитета запослених и
- одрживи развој система и окружења.

Поред наведеног, значајна улога биће посвећена и компаративној методи истраживања где ће се конкретне ситуације, у смислу прегледа провобитне структуре, каснијих догађаја и процјена оствареног напретка, упоређивати и на основу тога доносити закључци. Компаративни начин добијања података засниваће се на критеријуму повезаности свих појава у цјелини, па ће се, поред јединства, проучавати и различитости појединих облика трошкова.

Хипотетички оквир овог рада базира се на дефинисаном оквиру реформи организационе структуре Железнице Републике Српске усмерен, прије свега, на реструктурирање на инфраструктуру и експлоатациону цјелину која би требало да послује на тржишним принципима. Основна хипотеза је да се систем евиденције и обрачуна дефинише и постави тако да се са конкретних места настанка трошкови једноставно лоцирају (трансформишу) на коначне (нето) носиоце, односно на сваку врсту услуге и на том нивоу билансирају са приходима, што представља неопходну основу за утврђивање резултата по трошковним (профитним) центрима.

Реструктурирање жељезнице првенствено подразумева одвајање делатности и рачуна инфраструктуре од делатности превоза. Тако држава преузима одговорност за инфраструктуру, а Друштво за експлоатацију. Тиме се поставља један од циљева да се систем евиденције и обрачуна дефинише и постави тако да се са конкретних места настанка трошкови једноставно алоцирају - трансформишу на коначне-нето носиоце, односно на сваку врсту услуге и на том нивоу билансирају са приходима. Ово је неопходна основа за утврђивање резултата, прије свега профитних-трошковних центара као и осталих структура.

Билансирање пословних резултата омогућава ефикасну контролу пословања по ужим организационим деловима Друштва и по појединим обрачунским периодима, чиме се ствара основа за реализацију успешне текуће и развојне пословне политике Друштва